

на них всю повноту відповідальності за революційне безладдя, звинувачуючи у тому числі царський уряд та ліберальну російську інтелігенцію.

Список використаних джерел

1. Омелянчук И. В. Черносотенноедвижение на территории Украины (1904–1914 гг.). – К., 2000. – 168 с.
2. Подольський А. Ю. Антисемітська політика російського царизму в Україні на початку XX століття // Український історичний журнал. – 1995. – № 6. – С. 26–31.
3. Сурнін В. Б. “Єврейське питання” в Російській імперії: вигадки і реалії // Науковий вісник Ужгородського університету, серія “Історія”. – 2011. – Вип. 26. – С. 142–150.
4. Кожинів В. В. Россия. Век XX-й. – М., 2002. – 448 с.
5. Солженицын А. И. Двести лет вместе : в 2 ч. – М., 2001. – Ч. 1. – 512 с.
6. Степанов С. А. Черная сотня в России (1905–1914). – М., 1992. – 330 с.
7. Репников А. В. Василий Витальевич Шульгин / А. В. Репников, И. Н. Гребенкин // Вопросы истории. – 2010. – № 5. – С. 25–40.
8. Шульгин В. В. Что нам в них не нравится. – М., 1992. – 452 с.
9. Тихомиров Н. Заметки // Киевлянин. – 1905. – № 341.
10. Савенко А. Заметки // Киевлянин. – 1907. – № 70.
11. Киселев И. П. Политические партии в России в 1905–1907 гг.: численность, состав, размещение // История СССР. – 1990. – № 4. – С. 70–78.
12. Меньшиков М. Без названия // Московские ведомости. – 1906. – № 8.
13. Погромы по официальным документам. – СПб., 1908. – 265 с.
14. Бородин М. М. О революции // Мирный труд. – 1907. – № 6–7. – С. 132–137.
15. Савенко А. Заметки // Киевлянин. – 1907. – № 91.
16. Спор о России: В. А. Маклаков – В. В. Шульгин. Переписка 1919–1939 гг. – М., 2012. – 439 с.
17. ЦДІАК. – Ф. 296. – Редакція газети “Киевлянин”. – Оп. 1. – Спр. 2. – 112 арк.
18. Бердяев Н. А. Христианство и антисемитизм // Дружба народов. – 1989. – С. 208–216.
19. Прайсман Ю. Одесский погром 19 октября 1905 года // “22”. – 1986/87. – № 51. – С. 186–187.
20. Краткая еврейская энциклопедия: В 11 т. – Иерусалим, 1976 – 2005. – Т. 6. – 720 с.
21. Киевский и Одесский погромы в отчетах сенаторов Турау и Кузьминского. – Спб., 1906. – 152 с.

References

1. Omelianchyk I. V. Chernosotennoedvizhenienaterritorii Ukrainy (1900–1914 gg.). – K., 2000. – 168 s.
2. Podolsky A. U. Antisemitkapolitika v Ukraine napochatku XX stolittia // Ukrainskiy istorichnyy zhurnal. – 1995. – № 6. – S. 26–31.
3. Surin V. B. Evreiskepytannja v Rosiyskoy imperii: vigadki I realii // Naukoviy visnik Uzhgorodskogouniversitetu. Serii Istorii. – 2011. – Vip. 21. – S. 142–150.
4. Kozhinov V. V. Rossiya. Vek XX-j. – M., 2002. – 448s.
5. Solzhenicin A. I. Dvesti let vmeste. – M., 2001. – 512 s.
6. Stepanov S. A. Chernajasotnja v Rossii (1905–1914). – M., 1992. – 330 s.
7. Repnikov A. V. Vasilij Vitalevich Shulgin / A. V. Repnikov, I. N. Grebenkin // Voprosu istorii. – 2010. – № 5. – S. 25–40.
8. Shulgin V. V. Chthonam v nih ne nraivca. – M., 1992. – 452 s.
9. Tihomirov N. Zametki // Kievlianin. – 1905. – № 341.
10. Savenko A. Zametki // Kievlianin. – 1907. – № 70.
11. Kisiliyov I. P. Politicheskie partii v Rossii v 1905–1907 gg.: chislennost, sostav, razmeczhenie // Istorii SSSR. – 1990. – № 4. – S. 70–78.
12. Menshikov M. Beznazvanija // Moskovskie vedomosti. – 1906. – № 8.
13. Pogromi pooficialnim dokumentam. – SPb., 1908. – 265 s.
14. Borodkin M. M. O revolsyicii // Mirniy trud. – 1907. – № 6–7. – S. 132–137.
15. Savenko A. Zametki // Kievlianin. – 1907. – № 91.
16. Sporo Rossii: V. A. Maklakov – V. V. Shulgin. Peregiska 1919–1939 gg. – M., 2012. – 439 s.

17. CDI AK. – F. 296. – RedakcijagazetiKievlianin. – Op. 1. – Spr. 2. – 112 ark.

18. Berdjajev N. A. Hristianstvo I antisemitizm // Druzhbanarodov. – 1989. – S. 208–216.

19. Praisman Ju. Odesskiiy pogrom 19 oktjibriy 1905 g. // “22”. – 1986/87. – № 51. – S. 186–187.

20. Kratkajevreiskajenciklopediijv 11 t. – Ierusalim, 1976 – 2005. – T. 6. – 720 s.

21. Kievskiy I Odesskiiy pogrom v otchetahsenatorovTurau I Kuzminskogo. – SPb., 1906. – 152 s.

Gula R. V., Ph.D. in History, Associate Professor of Humanities, Army Academy named Hetman P. Sahajdachnoho (Ukraine, L'viv), gularuslan@mail.ru

Political aspects of the Jewish question in the events of the first Russian revolution in the pages of the magazine “Kyivlyanyn”

Based on a considerable amount of sources and modern historical research, we define the purpose of the article highlighting features of the functioning of anti-Semitism as a component in the state of patriotism in Ukrainian ethnic territories of the Russian Empire in conjunction with the development of the monarchical ideology in the pages of the publication “Kyivlyanyn”. The condition of the monarchist press for example the publication of “Kyivlyanyn” for the study of the Jewish question in the years of the first Russian revolution and anti-Semitic policies of the Russian monarchist nationalism patriotic ideology. Defined stagnation monarchial character of historical science in the analysis of the principle of historicism. Methodological basis of Article steel universal principles of historicism and objectivity.

Keywords: monarchical ideology, nationalism, patriotism, anti-Semitism.

Гула Р. В., доктор исторических наук, профессор кафедры гуманитарных наук, академия сухопутных войск им. Гетмана П. Сагайдачного (Украина, Львов), gularuslan@mail.ru

Политический аспект еврейского вопроса в событиях первой русской революции на страницах издания “Киевлянин”

Проанализировано состояние монархической прессы на примере издания “Киевлянин” по изучению еврейского вопроса в годы первой русской революции и антисемитской политики русского национализма монархической патриотической идеологии. Методологической основой статьи стали универсальные принципы историзма и объективности.

Ключевые слова: монархическая идеология, национализм, патриотизм, антисемитизм.

* * *

УДК 271.2(477)“19/20”

Ластовська О. Л.
старший науковий співробітник,
Національний заповідник “Софія Київська”
(Україна, Київ), lastov@ukr.net

СУЧАСНА ІСТОРИОГРАФІЯ ІСТОРІЇ ПРАВОСЛАВНОГО ПЕРЕЯСЛАВСЬКОГО ЧЕРНЕЦТВА

Досліджується стан сучасної історичної думки стосовно минулого монастирів і чернецтва Переяслава. Звертається увага на основні теми, які вивчалися сучасними істориками, їх ідеї та висновки під час вивчення ролі чернецтва і монастирства в історії України. Переяслав – відомий православний центр, який впливав на політичне і культурне життя суспільства. В сучасній історіографії головним чином зверталася увага на історію двох єпископських кафедр, двох православних монастирів, колеґіуму та діяльність представників чернецтва, серед яких такі відомі постаті як Захарій Корнілович, Мельхиседек Значко-Яворський, Віктор Садковський та ін. Публікації відрізняються як інформативністю, так і намаганням переосмислити певні положення, які були вироблені в попередні періоди розвитку історичної науки. Наукові дослідження істориків мають різноплановий характер та орієнтовані як на традиційні теми, пов'язані з вивченням соціально-економічних та суспільно-політичних проблем, так і на новітні, зокрема з приводу соціальної історії міста, релігійного ландшафту тощо.

Ключові слова: історіографія, монастир, чернецтво, Переяслав, соціальна історія, єпархія, колеґіум, православна церква.

Переяславська земля є одним із найдавніших, починаючи від часів Русі, осередків розвитку християнства в Україні. Деякий час він навіть створював конкуренцію для Києва. С тих пір в історії цього краю неодноразово відбувалися церковно-релігійні події, що мали значення для історичного розвитку всього українського суспільства.

ва. При цьому, Переяславщина відома в літературі лише двома монастирями – Вознесенським і Михайлівським.

В історіографії в цілому достатньо багато було публікацій різноманітного характеру, присвячених переяславському духовенству. Починаючи від середини XIX ст. вчені досліджували як окремі сторони його життя, так і його роль в культурно–національному чи політичному житті. Разом з тим, для кожного історіографічного періоду залишаються характерними певні риси подання матеріалу. Особливо, з моєї точки зору, в цьому плані виділяється сучасна історіографія, перш за все значно більшими можливостями використання джерельної бази.

Історіографічних досліджень історії переяславського духовенства створена ще не було. Але деяку історіографічну інформацію ми зустрічаємо у сучасній дослідниці О. Колесник [10].

Також поки що створено не було і спеціального дослідження з історії чернецтва в цьому регіоні. Окремі спроби подати інформацію про нього ми зустрічаємо в монографіях В. Ластовського та В. Вечерського. Але вони не являються детальними. Наприклад, дослідження В. Ластовського зачіпає історію переяславських монастирів лише в контексті вивчення історії Переяславсько–Бориспільської єпархії. Зокрема, він наводив і інформацію про господарське положення Михайлівського Переяславського монастиря станом на 1771 р. і вважав, що він володів досить “значною кількістю рухомого і нерухомого майна на Лівобережжі” [11, с. 72]. Щодо ж відомого сучасного історика архітектури В. Вечерського, то він також побіжно зупинявся на історії монастирів, зосереджуючи свою увагу на архітектурі їх будівель і відзначаючи неповторність обох монастирських ансамблів міста, хоча вони і не збереглися у повному вигляді [5, с. 147–161].

Деяку інформацію, в контексті історії самого міста Переяслава, подавав місцевий дослідник В. Лоха [17]. Щоправда, його дослідження було піддане деякій критиці із–за окремих поверхневих підходів В. Ластовським [13]. Дослідник в подальшому продовжив розробку тематики соціальної історії міста. В її контексті він знову звертався і подавав інформацію, хоч і не об’ємну, з історії місцевих монастирів. Зокрема, щодо монастирських підсусідків та використання найманої праці. Варте уваги його спостереження, що “висококваліфіковані й довгострокові працівники–ремісники, що наймалися в монастирі Переяслава, могли отримувати не тільки грошову плату, а й бартерну – одяг, харчі або ж саме “навчання ремеслу”, становило одну з норм розрахунку” [18, с. 66–67]. Він вважає, що найбільш об’ємна частина найманців знаходилася в розпорядженні як козацької старшини, так і монастирів. Було звернуто увагу і на ситуацію у в’язку із секуляризацією монастирів 1786 р. [19].

Деяку інформацію подала Л. Набок з приводу значення монастирів Переяслава для розвитку містобудівної структури [21].

До досвіду православного чернецтва сучасні дослідники звертаються з різних точок зору. Зокрема, одним із актуальних питань, що неодноразово розглядалося, стало висвітлення освітньої діяльності, оскільки в Переяславі діяв відомий у XVIII ст. колегіум, котрий забезпечував своїми вихованцями (представників духовенства, козацької старшини та ін.) не лише Гетьманщину, але й

прилеглі території Речі Посполитої. Про роль у функціонуванні Переяславського колегіуму, зокрема, йдеться в публікації Т. Багрій [3]. В даній публікації автор наголошував на особливих турботах вищого чорного духовенства (єпископів Захарія Корніловича, Кирила Шумлянського і Арсенія Берла) “про розповсюдження освіти серед прихожан”. Разом з тим, безпосереднім недоліком цієї публікації є черпання інформації її автором із видань кінця XIX – початку XX ст. та ігнорування більш сучасних видань. На особливу роль єпископа Арсенія Берла, як колишнього ченця Києво–Печерської лаври, в існуванні Переяславського колегіуму звернув також полтавський дослідник В. Фазан [25]. При цьому він зауважив, що “Арсеній Берло не забував і Києво–Печерську Лавру, з керівництвом якої так тісно співпрацював у влаштуванні колегії”.

Пов’язав із існуванням Вознесенського Переяславського монастиря навчальний процес Переяславського колегіуму і Г. Марченко, представляючи зацікавлену участь у ньому саме переяславського єпископату [20]. Одночасно детально проаналізував соціальний зріз студентського соціуму цього колегіуму М. Яременко [26].

Варто відзначити нові спроби переосмислення діяльності та взаємодії Вознесенського Переяславського монастиря і освітнього закладу при ньому. У 2012 р. Б. Скорик та Л. Кравченко на цьому прикладі було обгрунтовано і запропоновано ввести в обіг термін “навчально–виховний комплекс “монастир–семінарія” [24]. Вони наголошують на високій педагогічній та організаційній ефективності таких закладів і можливості їх існуванні лише завдяки монастирям.

Важливим напрямом у сучасній науці стало зображення біографій відомих діячів, у т.ч. і представників чернецтва. Щодо переяславського чернецтва, то дослідники головним чином зупинялися на вивченні діяльності переяславських єпископів і окремих ігуменів. Неодноразово на цьому питанні зупинявся В. Ластовський. Крім різноманітних публікацій як у статтях та енциклопедичних виданнях, варто ще відзначити його історіографічний огляд почовальних процесів переяславських єпископів (“біографічна некрополістика”) [14, с. 342–344].

Чи не найбільша частина публікацій була присвячена одному із творців Переяславської єпархії – єпископу Захарію Корніловичу. Одна з перших публікацій з його біографії з’явилася ще у 1999 р. [2]. Власне, тоді вийшла друком неопублікована стаття відомого українського історика О. Оглоблина, підготовлена ним ще у 1915 р. Значення ж публікації, здійсненої вже сучасними істориками, полягає, по–перше, у ознайомленні наукової спільноти із раніше невідомою працею, і, по–друге, у підготовці до неї відповідних наукових коментарів на основі вже нової інформації. Пізніше В. Ластовський ще звертався до цієї праці та її характеристики [12, с. 76]. Він же знову намагався розглянути біографію єпископа в енциклопедичних виданнях [15; 16]. Особою Захарія Корніловича цікавилися й інші дослідники. Зокрема, архієп. Димитрій (Рудюк) досліджував його діяльність як засновник Липяньського скита, підпорядкованого Києво–Михайлівському Золотоверхому монастирю [6].

У сфері інтересів науковців також перебувала й постаті єп. Арсенія Берла (наприклад, в публікації Т. Палатної [23]), єп. Іова Базилевича (наприклад, в публікації В. Нікітіної [22]), ігумена Мельхиседека (Знач-

ко-Яворського) та ін. До речі, щодо ігумена Мельхиседека на сьогодні існує вже достатньо значна кількість різноманітних публікацій, у т.ч. і сучасних, що вже заслуговує на окреме історіографічне дослідження (до сих пір перша така спроба також була здійснена В. Ластовським у 2004 та 2008 рр.; але на сьогодні вже маємо значне оновлення історіографічної бази у цьому питанні).

Досить побіжно на політичних аспектах діяльності переяславського вищого чорного духовенства у XVIII ст. (єп. Віктор Садковський, ігумен М. Значко-Яворський), у зв'язку з міжконфесійними проблемами та політикою Речі Посполитої і Росії зупинявся В. Дудар [7]. Хоча, слід зауважити, що й суто переяславським цих діячів можна назвати тільки опосередковано. Оскільки, як відомо, більшу частину своєї діяльності вони провели на Правобережній Україні, а переяславськими були лише за номінальною назвою єпархії.

Слід відзначити ще й неодноразову спробу у зв'язку із історією Переяслава розглянути життя та діяльність святого Макарія Токаревського. Наприклад, у 2007 р. йому була присвячена публікація Ю. Авраменка [1]. До його образу зверталися також Т. Богуш та Н. Ткаченко у 2010 р., досліджуючи іконографічні зображення в збірці Національного заповідника "Переяслав" [4]. Автори констатували, що "зображення св. Макарія не належать до широко поширених у домашньому народному олтарі" і висловили надію, що в майбутньому його ікони будуть досліджені ще більш детально.

Безперечний інтерес до історії чорного духовенства Переяслава також будуть представляти і матеріали, опубліковані в енциклопедичному виданні 2001 р., присвячені діячам Києво-Могилянської академії [9], та у 2005 р. в монографії С. Кагамлик, присвяченій духовній діяльності Києво-Печерської лаври [8].

Як видно з вищевикладеного, обсяг наукових досліджень за їх змістом достатньо багатий. За тематикою вони різнопланові. Інформацію про монастирі і чернецтво Переяслава ми найчастіше можемо бачити в контексті інших тем (соціальна історія, історія архітектури, історія педагогіки та ін.). Разом з тим, повністю охарактеризувати весь комплекс праць у даній публікації не представляється можливим. Цьому варто присвятити окрему і більш об'ємну роботу.

Таким чином, треба відмітити, що на сьогодні в сучасній українській історичній науці накопичено значну науково-інформаційних і різнопланових досліджень з історії монастирів та чернецтва Переяслава. Їх аналіз дозволяє вичленити найбільш вагому проблематику для майбутніх науковців і ставить питання про можливість створення узагальнюючої праці.

Список використаних джерел

1. Авраменко Ю. Український святий преподобномученик Макарій, архимандрит Овруцький, ігумен Канівський, Переяславський чудотворець, в давньому і сучасному житті Переяславщини // *Православ'я* – наука – суспільство: питання взаємодії / Ю. Авраменко. – К., 2007. – С. 122–125.
2. Александр Оглоблин. Захарія Корнилович, єп. Переяславський і Бориспольський (1700–1715): Краткая заметка (Публікація І. Верби та В. Ластовського. Коментар В. Ластовського) / І. Верба, В. Ластовський // *Історіографічні дослідження в Україні*. – К., 1999. – Вип. 7. – С. 243–253.
3. Багрий Т. В. Особливості становлення та розвитку середньої освіти на Переяславщині у XVIII ст. / Т. В. Багрий // *Теоретичні питання культури, освіти і виховання*. – 2010. – Вип. 41. – С. 60–62.

4. Богуш Т., Ткаченко Н. Іконографічні зображення переяславських святих Єфрема та Макарія / Т. Богуш, Н. Ткаченко // *Переяславка*. – Вип. 4 (6). – 2010. – С. 26–31.

5. Вечерський В. Українські монастирі / В. Вечерський. – К., 2008. – 400 с.

6. Дмитрій (Рудюк), архієп. Переяславський єпископ Захарія Корнилович – фундатор Свято-Онуфрієвського скита Києво-Михайлівського Золотоверхого м-ря / Дмитрій (Рудюк), архієп. // <http://www.lviv-orthodox.net.ua/archierey/naykoviy-publikacii/197-zaharija-kornulovuch>.

7. Дудар В. Церковне життя на українських землях у XVIII ст. / В. Дудар // *Наукові записки з української історії*. – 2012. – Вип. 28. – С. 29–35.

8. Кагамлик С. Києво-Печерська лавра: світ православної духовності і культури (XVII–XVIII ст.) / С. Кагамлик. – К., 2005. – 552 с.

9. Києво-Могилянська академія в іменах, XVII–XVIII ст. / упоряд. З. І. Хижняк / З. І. Хижняк. – К.: ВД "КМ Академія", 2001. – 736 с.

10. Колесник О. В. Монастирі Полтавської єпархії (за матеріалами часопису "Полтавские епархиальные ведомости") / О. В. Колесник // *Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету*. – 2006. – Вип. XX. – С. 19–23.

11. Ластовський В. В. Православна церква у суспільно-політичному Україні XVIII ст. / В. В. Ластовський. – Черкаси, 2002. – 137 с.

12. Ластовський В. В. Історія православної церкви в Україні наприкінці XVII – у XVIII ст.: історіографічні аспекти: монографія / В. В. Ластовський. – К.: Логос, 2006. – 278 с.

13. Ластовський В. В. Про "потужний вплив православ'я" і не тільки... / В. В. Ластовський // *Лаврський альманах*. – 2007. – Вип. 19. – С. 195–196.

14. Ластовський В. В. Між суспільством і державою / В. В. Ластовський. – К., 2008. – 496 с.

15. Ластовський В. В. Захарій Корнилович / В. В. Ластовський // *Історія України: А–Я: енцикл. довідник / упорядкув. та наук. ред. І. Підкова, Р. Шуст, І. Гирич*. – К.: Генеза, 2008. – С. 416.

16. Ластовський В. В. Захарія (Корнилович) / В. В. Ластовський // *Православна Енциклопедія / под ред. Патріарха Московського і всієї Русі Алексія II*. – М.: ЦНЦ "Православна Енциклопедія", 2008. – Т. XIX. – С. 699–700.

17. Лоха В. Духовенство, церкви та колегіум міста Переяслава середини XVII – XIX ст.: Монографія / Передмова В. П. Коцура / В. Лоха. – К., 2006. – 114 с.

18. Лоха В. Проміжні групи городян Переяслава: статус і соціальна структура у другій половині XVII – XVIII ст. / В. Лоха // *Наукові записки з української історії*. – 2010. – Вип. 25. – С. 65–69.

19. Лоха В., Лоха А., Куценко Ю. Селяни Переяслава: статус і соціальна структура у другій половині XVII – XVIII ст. / В. Лоха, А. Лоха, Ю. Куценко // *Наукові записки з української історії*. – 2010. – Вип. 25. – С. 70–83.

20. Марченко Г. Переяславський колегіум і вивчення іноземних мов Г. Марченко // *Гуманізація навчально-виховного процесу*. – 2011. – Спецвип. 7. – С. 336–346.

21. Набок Л. Містобудівна структура та населення Переяслава з XVII по XX століття / Л. Набок // *Наукові записки з української історії*. – 2008. – Вип. 21. – С. 64–78.

22. Нікітіна В. Іов Базилевич – видатний церковний діяч Переяславсько-Бориспільської єпархії (2-а пол. XVIII ст.) / В. Нікітіна // *Православ'я* – наука – суспільство: питання взаємодії. – К., 2007. – С. 132–134.

23. Палатна Т. В. Єпископ Арсеній Берло – визначна постать землі Переяславської / Т. В. Палатна // *Православ'я* – наука – суспільство: питання взаємодії. – К., 2007. – С. 126–128.

24. Скорик Б., Кравченко Л. Комплекси "монастир-семинарія" як освітні осередки Центральної України (кінець XVII – XVIII ст.) / Б. Скорик, Л. Кравченко // *Педагогічні науки*. – 2012. – № 1. – С. 103–111.

25. Фазан В. Просвітницько-педагогічна діяльність Києво-Печерських ченців на українських землях у XVIII ст. / В. Фазан // *Педагогічні науки*. – 2013. – № 1. – С. 120–125.

26. Яременко М. Характерні риси латинського шкільництва Гетьманщини (на прикладі Переяславського колегіуму) / М. Яременко // *Київська старовина*. – 2011. – № 2. – С. 13–33.

References

1. Avramenko Y. Ukrainyky sviaty prepodobnomuchenyk Makarii, arhimandryt Ovruckyy, igumen Kanivskyy, Pereiaslavskyy chudotvorec, v davniomu i suchasnomu zhytti Pereiaslavshyny

// Pravoslavia – nauka – suspilstvo: pytannia vzaemodii / Y. Avramenko. – K., 2007. – S. 122–125.

2. Aleksandr Ogloblin. Zaharia Kornilovich, ep. Pereiaslavskii i Borispolskii (1700–1715): Kratkaiia zametka (Publikacia I. Verby ta V. Lastovskogo. Komentar V. Lastovskogo) / I. Verba, V. Lastovskiy // Istorychni doslidzhennia v Ukraini. – K., 1999. – Vyp. 7. – S. 243–253.

3. Bagrii T.V. Osoblyvosti stanovlennia ta rozvytku serednioi osvity na Pereiaslavshchyni u XVIII st. / T. V. Bagrii // Teoretychni pytannia kultury, osvity i vyhovannia. – 2010. – Vyp. 41. – S. 60–62.

4. Bogush T., Tkachenko N. Ikonografichni zobrahenia pereiaslavskych sviatyh Efrema ta Makaria / T. Bogush, N. Tkachenko // Pereiaslavika. – Vyp. 4 (6). – 2010. – S. 26–31.

5. Vecherskyi V. Ukrainski monastyri / V. Vecherskyi. – K., 2008. – 400 s.

6. Dymytri (Ruduk), arhiiep. Pereiaslavskiy epyskop Zaharia Kornilovych – fundator Sviato-Onufrievskogo skyta Kyevo-Myhailivskogo Zolotoverhogo m-ria / Dymytri (Ruduk), arhiiep. // <http://www.lviv-orthodox.net.ua/archierey/naykovi-publikacii/197-zaharija-kornulovuch>.

7. Dudar V. Cerkovne zhyttia na ukrainskykh zemliakh u XVIII st. / V. Dudar // Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii. – 2012. – Vyp. 28. – S. 29–35.

8. Kagamlyk S. Kyevo-Pecherska lavra: svit pravoslavnoi duhovnosti i kultury (XVII–XVIII st.) / S. Kagamlyk. – K., 2005. – 552 s.

9. Kyevo-Mogylianska akademiia v imenakh, XVII–XVIII st. / Uporiad. Z. I. Hyzhniak / Z. I. Hyzhniak. – K. : VD “KM Akademiia”, 2001. – 736 s.

10. Kolesnyk O.V. Monastyri Poltavskoi eparhii (za materialamy chasopysu “Poltavskie eparhialnye vedomosti”) / O. V. Kolesnyk // Naukovi praci istorychnogo fakultetu Zaporizkogo derzhavnogo universytetu. – 2006. – Vyp. XX. – S. 19–23.

11. Lastovskiy V.V. Pravoslavna cerkva u suspilno-politychnomu zhytti Ukrainy XVIII st. / V. V. Lastovskiy. – Cherkasy, 2002. – 137 s.

12. Lastovskiy V.V. Istoriia pravoslavnoi cerkvy v Ukraini narykinci XVII – u XVIII st.: istoryografichni aspekty. Monografiia / V. V. Lastovskiy. – K. : Logos, 2006. – 278 s.

13. Lastovskiy V.V. Pro “potuzhnyi vplyv pravoslavlia” i ne tilky... / V.V. Lastovskiy // Lavrskiy almanah. – 2007. – Vyp. 19. – S. 195–196.

14. Lastovskiy V.V. Mizh suspilstvom i derzhavou / V.V. Lastovskiy. – K., 2008. – 496 s.

15. Lastovskiy V.V. Zaharii Kornilovych / V.V. Lastovskiy // Istoriia Ukrainy: A–Ya: encykl. dovidnyk / Uporiadkuv. ta nauk. red. I. Pidkova, R. Shust, I. Gyrych. – K. : Geneza, 2008. – S. 416.

16. Lastovskiy V.V. Zaharia (Kornilovich) / V. V. Lastovskiy // Pravoslavnaia Encyklppedia / Pod red. Patriarha Moskovskogo i vseia Rusi Aleksia II. – M. : CNC “Pravoslavnaia Encyklppedia”, 2008. – T. XIX. – S. 699–700.

17. Loha V. Duhovenstvo, cerkvy ta kolegium mista Pereiaslava seredyny XVII – XIX st.: Monografiia / Peredmov. V.P. Kocura / V. Loha. – K., 2006. – 114 s.

18. Loha V. Promizhni grupy gorodian Pereiaslava: status i socialna struktura u drugii polovyni XVII – XVIII st. / V. Loha // Nukovi zapysky z ukrainskoi istorii. – 2010. – Vyp. 25. – S. 65–69.

19. Loha V., Loha A., Kucenko Yu. Seliany Pereiaslava: status i socialna struktura u drugii polovyni XVII – XVIII st. / V. Loha, A. Loha, Yu. Kucenko // Nukovi zapysky z ukrainskoi istorii. – 2010. – Vyp. 25. – S. 70–83.

20. Marchenko G. Pereiaslavskiy kolegium I vyvchennia inozemnykh mov / G. Marchenko // Gumanizatsiia navchalno-vyhovnogo procesu. – 2011. – Spetsvyp. 7. – S. 336–346.

21. Nabok L. Mistobudivna struktura ta naselennia Pereiaslava z XVII po XX stolittia / L. Nabok // Nukovi zapysky z ukrainskoi istorii. – 2008. – Vyp. 21. – S. 64–78.

22. Nikitina V. Iov Bazylevych – vydatnyi cerkovnyi diach Pereiaslavsko-Boryspilskoi eparhii (2–a pol. XVIII st.) / V. Nikitina // Pravoslavia – nauka – suspilstvo: pytannia vzaemodii. – K., 2007. – S. 132–134.

23. Palatna T.V. Epyskop Arsenii Berlo – vyznachna postat zemli Pereiaslavskoi / T.V. Palatna // Pravoslavia – nauka – suspilstvo: pytannia vzaemodii. – K., 2007. – S. 126–128.

24. Skoryk B., Kravchenko L. Komplekxy “monastyr–seminaria” iak osvittni osередky Centralnoi Ukrainy (kinec XVII – XVIII st.) / B. Skoryk, L. Kravchenko // Pedagogichni nauky. – 2012. – № 1. – S. 103–111.

25. Fazan V. Prosvitnycko-pedagogichna dialnist Kyevo-Pecherskykh chenciv na ukrainskykh zemliakh u XVIII st. / V. Fazan

// Pedagogichni nauky. – 2013. – № 1. – S. 120–125.

26. Yaremenko M. Harakterni rysy latynskogo shkilnytva Getmanshyny (na prykladi Pereiaslavskogo kolegiumu) / M. Yaremenko // Kyivska starovyna. – 2011. – № 2. – S. 13–33.

Lastovska O. L., Senior Researcher National Sanctuary “Sophia of Kiev” (Ukraine, Kyiv), lastov@ukr.net

Modern historiography of the history of Orthodox monasticism of Pereiaslav

We investigate the state of modern historical thought as to the past of monasteries and monasticism of Pereiaslav. Attention is drawn to the main topics that have been studied by modern historians, their ideas and conclusions while studying the role of monasticism and monasteries in the history of Ukraine. Pereiaslav is a famous Orthodox centre that influenced on the political and cultural life of society. In modern historiography attention was mainly directed to the history of two Episcopal chairs, of two Orthodox monasteries, college and activity of monastic representatives, including such prominent figures as Zachariah Kornilovych, Melhysedek Znachko-Yavorsky, Victor Sadkovsky etc. Publications differ both the information and the attempts to rethink certain points that have been made in previous periods of development of historical science. Scientific investigations of historians have varied in nature and focused on traditional topics related to the study of socio-economic and socio-politic issues as well as the latest studies, in particular as to the social history of city, its religious landscape etc.

Keywords: historiography, monastery, monk, Pereiaslav, social history, diocese, college, the Orthodox Church.

Ластовская О. Л., старший научный сотрудник, Национальный заповедник “София Киевская” (Украина, Киев), lastov@ukr.net

Современная историография истории православного переяславского монашества

Изучается состояние современной исторической мысли о прошлом монастырей и монашества Переяслава. Обращается внимание на основные темы, которые изучались современными историками, их идеи и выводы во время изучения роли монашества и монастырей в истории Украины. Переяслав – известный православный центр, влиявший на политическую и культурную жизнь общества. В современной историографии главным образом обращалось внимание на историю двух епископских кафедр, двух православных монастырей, коллегия и деятельность представителей монашества, среди которых такие известные личности как Захарий Корнилович, Мельхиседек Значко-Яворский, Виктор Садковский и др. Публикации отличаются как информативностью, так и попытками переосмыслить определенные положения, выработанные в предыдущие периоды развития исторической науки. Научные исследования историков являются разноплановыми и ориентированными как на традиционные темы, связанные с изучением социально-экономических и общественно-политических проблем, так и новые, например, по поводу социальной истории города, религиозного ландшафта и др.

Ключевые слова: историография, монастырь, монашество, Переяслав, социальная история, епархия, коллегия, православная церковь.

* * *

УДК 614(091)(477)(043.3)“20”

Робак І. Ю.

професор, завідуючий кафедрою суспільних наук,
Харківський національний медичний університет
(Україна, Харків), robak@ukr.net,

старший викладач кафедри суспільних наук,
Харківський національний медичний університет
(Україна, Харків), inio2@ukr.net

ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я І МЕДИЦИНИ В ДИСЕРТАЦІЯХ ОСТАННІХ РОКІВ (СУЧАСНИЙ СТАН РОЗРОБЛЕНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Аналізується науковий доробок з історії охорони здоров'я і медицини в Україні, що міститься в дисертаціях, захищених у XXI ст. Відзначено, що історія охорони здоров'я та медицини як в Україні в цілому, так і у регіонах, вивчена недостатньо, тому наразі студіювання цієї проблематики є актуальним. В результаті проведення дослідження вдалося встановити, що на початку XIX століття справа децю рушила з місця – з'явилися науковці, які обирають історію охорони здоров'я та медицини темами своїх дисертаційних досліджень – як кандидатських, так і докторських. Це дає змогу стверджувати, що історія охорони здоров'я та медицини піднялася у своєму розвитку на новий, вищий щабель. Дисертації на зазначену тематику присвячені вивченню земської медицини на Україні, охорони здоров'я у різних містах, видатним організаціям охороноздоровчої справи тощо. Зроблено висновок щодо необхідності подальшого дослідження вітчизняних історико-медичних проблем.